

بررسی تاثیر عامل مذهب بر جهت‌گیری خانه‌های بافت سنتی (رون رو به حضرت در شهر مشهد)

کتایون علیزاده¹، نسرين نجيب^{2*}، حمیدرضا صارمی³

1- دکتری تخصصی جغرافیای انسانی شهری، دانشگاه آزاد، مشهد، ایران،
katayoon_alizadeh@yahoo.com

2- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه علوم و تحقیقات، بروجرد، ایران،
nasrin_najib@yahoo.com

3- دکتری تخصصی شهرسازی، دانشگاه علوم و تحقیقات، بروجرد، ایران،
saremi@modares.ac.ir

چکیده

رون یا جهت‌گیری خانه به عنوان یکی از مهمترین مسائل شهرسازی نقش مهمی را در بافت سنتی هر شهر ایفا می‌نماید. این مهم که نشأت گرفته از خصوصیات اقلیمی است؛ در هر شهر با توجه به ویژگی‌های اقلیمی خاص آن نمودی متمایز داشته و به سه نوع کلی راسته، اصفهانی و کرمانی تقسیم می‌شود. پژوهش حاضر بر آن است تا با استفاده از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و روش جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای و مشاهده و عملیات میدانی به شناخت و بررسی رون و جهت‌گیری خانه‌های مسکونی در بافت سنتی شهر مشهد بپردازد و از این رهگذر تاثیر عامل اقلیم را بر نحوه استقرار ابنیه در بافت سنتی این شهر مورد کنکاش قرار دهد. نتایج حاصل از بررسی فوق حاکی از آن است که جهت‌گیری خانه‌های سنتی به طور غالب بر اساس رون اصفهانی می‌باشد که با اصول اقلیمی این بافت کاملاً مطابقت دارد. هر چند کنکاش بیشتر در بافت سنتی این شهر بیانگر این مطلب بود که علاوه بر جهت‌گیری فوق، جهت‌گیری به سمت قبله (رون راسته) و جهت‌گیری به سمت حرم حضرت رضا (ع) به صورت شعاعی (رون رو به حضرت) نیز رایج و متداول است که هر دو جهت‌گیری مذکور از خصوصیت مذهبی-فرهنگی خاص این بافت نشأت گرفته است. این مهم بیانگر این است که علاوه بر عامل اقلیم، عامل مذهب و فرهنگ نیز در جهت‌گیری خانه‌های بافت سنتی این شهر نقشی تاثیرگذار ایفا می‌کند و در شهرهای مذهبی همچون مکه، مشهد و... که یک عنصر کالبدی مذهبی نقش مرکزیت شهری را ایفا می‌کند؛ بایستی مورد تامل قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: جهت‌گیری (رون)، بافت سنتی، رون رو به حضرت، مشهد

1- مقدمه

در میان بناهای مختلف، معماری خانه‌ها به جهت آشنایی با ابداعات فضایی و خلاقیت‌های معماران گذشته ویژگی بارزی دارد. یکی از مهمترین این ابداعات که از مهمترین مسائل شهرسازی در بافت سنتی هر شهر می‌باشد؛ رون یا جهت‌گیری است. این مهم که نشأت گرفته از خصوصیات اقلیمی و آب و هوا، طرز تابش خورشید، جهت وزش باد و جنس زمین است، در هر شهر با توجه به ویژگی‌های اقلیمی خاص آن نمودی متمایز داشته و به سه نوع کلی راسته (شمال شرقی- جنوب غربی)، اصفهانی (شمال غربی-